

MENEMEN'DE ESRARENGİZ BİR ŞEYH

Ethem Coşkun

2 3. 12. 1930 günü Menemen Belediyesi Meydanı'nda Derviş Mehmet ve beş arkadaşının, sabah namazından sonra yeşil bayrak açarak şeriat ilan ve çağrısında bulunması ve önce yedek subay Kubilay sonra bekçi Hasan ile bekçi Şevki'yi öldürmeleriyle başlayan, askeri birlik tarafından dağıtılan hareketleri Cumhuriyet tarihimize Menemen veya Kubilay Olayı olarak geçmiştir. On sekiz gün içinde bitirilen yargılamalarda tutuklanan kırk kişi serbest bırakılmış, yirmi yedi sanık beraat etmiş, kırk bir kişi çeşitli hapis ve otuz altı kişi ölüm cezasına çarptırılmıştır.

Savcılık mütalaasına göre Derviş Mehmet ve arkadaşları kırk gündür toplandı halindedirler ve Derviş Mehmet olaydan önce bir hafta kaldığı Bozalan köyünde mehdiliğini ilan etmiştir. Horozköy, İzmir ve Manisa'da bazı hocalarla görüşmeler yapan Laz İbrahim Hoca'nın İstanbul Erenköy'de oturan Şeyh Esat'ın halifesi olduğu, şeriat yönünde çalışmalar yapmak üzere dört, beş aydır faaliyette oldukları, Derviş Mehmet'in mehdiliğini kabul ettikleri, mahkemece sabit görülmüştür.

Hakkında çok sayıda yazı yazılan, kitaplar yayımlanana ve uzun yıllar yıl-

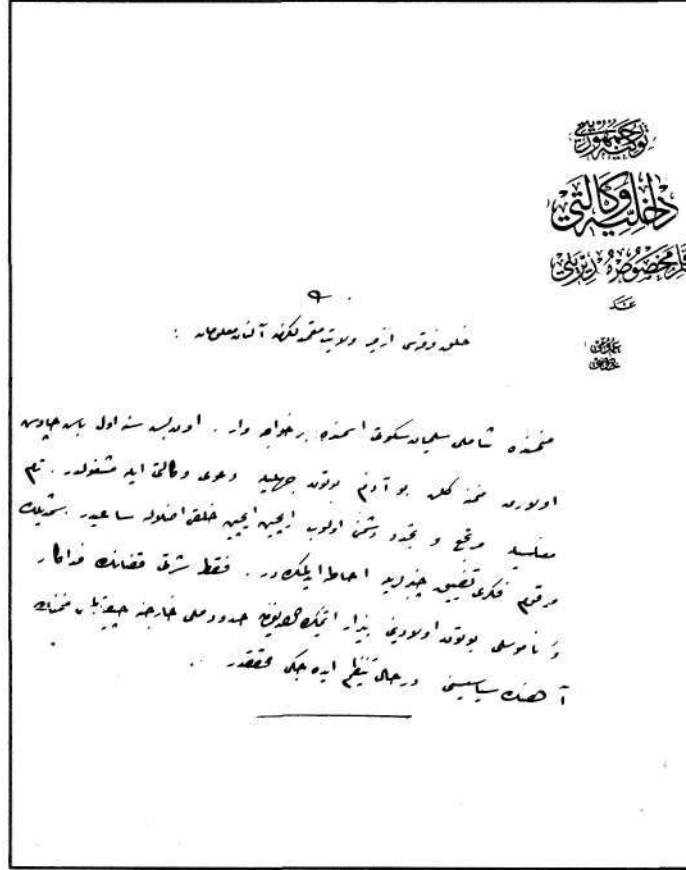
dönümlerinde anılan Menemen Olayı'nın tüm yönleri ile araştırılıp incelenmiş olduğu söylenemez.

1924 yılına ait Menemen Kaymaklığı, İzmir Valiliği ve Dahiliye Nezareti ile Halk Fırkası yazışmaları, Menemen'de bulunan "mürteci", "teceddüd düşmanı" ve "ihtilale sayı", geçmişte karanlık bir avukat-şeyhin faaliyeti hakkındadır. Menemen Olayı'ndan altı yıl önce "hudud-u millî" dışına çıkarılması uygun görülen Şeyh Süleyman Sükûti hakkındaki "metruk evrak", belki de Menemen Olayı'nın geçmişi ve atmosferi hakkında ipuçları taşımaktadır, toplumsal oluşumların derinliği ve yapılacak araştırmaların boyutları konusunda da öğretici bir uyarıcılık içermektedir.

Türkiye Cumhuriyeti
Dahiliye Vekaleti
Kalem-i mahsus Müdüriyeti

Halk Fırkası İzmir Vilayeti Mutemetliğinden alınan malûmat:

Menemen'de Şamlı Süleyman Sükûti isminde bir hoca var on beş sene evvel başcavuş olarak Menemen'e gelen bu adam bütün cehliyle dava vekâleti ile meşguldur tam manasiyle mürteci ve teceddüt düşmanı olup için için halkı ihtilâlâ say'idir. Şimdilik merhum fikr-i tazyik çenberiyile ihata edilmektedir. Fakat sirreti, kazanın fedakâr ve namuslu bütün evladını bizar etmekte olduğundan hudud-u milli haricine çıkarılması Menemen'in aheng-i siyasisini derhal tanzim edeceği muhakkaktır.

Türkiye Cumhuriyeti
İzmir Vilayeti
Tahrirat Kalemi
aded: 4376/341

Dahiliye Vekalet-i Celilesine

Hülasa: Menemen'de ikâmet eden
Şamlı Sükûti hakkında

Emniyet-i umumiye Müdüriyeti ifadesiyle şerefvarûd olan 26 Nisan 340 tarihli ve 12998/1624 numarolu tahrirat-ı âliye-i vekâletpenâhileri arize-i cevabiyesidir.

Menemen'de ikamet eden Şamlı Sükûti'nin filhakika on beş sene evvel başçavuş olarak Menemen'e geldiği ve kendisi an-asıl Suriye'nin Cebel-i Dürûz ahalisinden olup fakat maskat-ı re'sini icab-ı hale göre bazan Derâliye ve bazan Erzurum olarak gösterdiğinden sicil-i nüfusta Erzurumlu olarak mukayyed olduğu ve kendisinin bazan Sükûti ve bazan Süleyman Sırrı nâmlariyle yad edildiği ve Ferit Hükümeti zamanında Menemen'de bir Cemiyet-i İtilaf Fırkası tesis ile belediye intihabâtı neticesinde riyâseti elde eylediği ve tebeyyün eden sui istimali hasebiyle daha o vakit azl edilmiş ise de Yunan işgalinde Yunanlıların amaline hizmetle belediye riyâsetini tekrar ele geçirdiği ve bütün işgal zamanında Yunanlılara tekabü ettiği velhasıl bütün manasiyle say-i bilfesad olduğu Menemen Kaymakamlığı'ndan cevaben bildirilmiş ve tafsilatı havi olan Kaymakamlığın tahriratı sureti ile merkumun Menemen sicil-i nüfusundaki kaydının sureti-i musaddakası leffen takdim kılınmıştır efendim.

27 Mayıs 1340

İzmir Vali Vekili

imza

داغلیب اولت جلیبینه

۶۴۷۲
۶۴۱

مردودان تاجیبه شای سکو ق حقیق

ایست عمومی مدیری افاد مسید شولرد اولده **۱۹۹۶** نایچی و **۱۹۹۶** نوریل تحریکات حلیه
 و لایق اعلیه عیضه جرایبیه . مننده انام تاجیه شای سکو ق نک فی الطقیه اولدیسه
 اول نایبه های دور اولدورده مننه کلیدی و کنترلی عیضه اصل سوبیه نک جیل روز اوله ایستده اولوب فقط
 فقط آستی اجماب ها کرده بعضا و علییه و بعضا ایضوم اولدورده کونترکننده کجلی نفوسه ایضوی
 اولدورده مقیاد لایق کلندینک بعضا سکو ق بعضا سباییره نامدیله اولدیلیکی **۱۹۹۶** نایچی و **۱۹۹۶** نوریل
 چرت و لایق فقهی نایسین ایله نایسین ایله نایسین ایله نایسین ایله نایسین ایله نایسین ایله نایسین ایله
 سبیل لکها و وقت غلایلیله ایله یوناندا اشغالنده یوناندا اشغالنده یوناندا اشغالنده یوناندا اشغالنده
 کجیرکی و یوناندا اشغال زمانده یوناندا اشغالنده نایسین ایله نایسین ایله نایسین ایله نایسین ایله
 مننه قانق مننده هورابا بیلیریه و تفصیلق ها و اولدی قانق مننه نایسین ایله نایسین ایله نایسین ایله
 مننه سبیل نفوسه کی تیسلیق صورت مننه قانق نایسین ایله نایسین ایله نایسین ایله نایسین ایله

ایزیر اولی و لای
۶۴۱

Menemen Kaymakamlığının fi . Mayıs 340 ve bilâ numarolu tahrirat suretidir.

Fi 7 Mayıs 340 tarih ve 3957/72 numarolu tahrirat-ı aliyeleri cevabıdır.

Menemen'de dava vakaletiyle işgal eden Şamlı Sükûti on beş sene evvel başcavuş olarak Menemen'e gelmiştir. Menemen'de bazan Süleyman Sırrı ve bazan Sükûti isim ve mahlasıyla tahlis etmiştir.

Merkum aslen Suriye vilayetine merbut Cebel-i Dürûz'dan iken maskat-ı re'sini icab-ı hale göre bazan Deraliye ve bazan Erzurum, ve Arapça tekellüm eder olmasına ve Türkçe tekellüm etiğinde Arap olduğu tarz-ı tekellümünden ve dairede mahfuz bazı mektup münderecatıyla tespit olunmasına binaen merkumun Şamlı olduğuna şüphe yoktur. Zaten umum halkı Şamlı Süleyman Sırrı yahut Sükûti namıyla müteşehr ve mütevatirdir. Gerçi daire-inüfustan alınan künyesine nazaran Erzurumlu olduğu mukayyed ise de merkum her ihtimale karşı ketm-i hüviyetle kendisini Menemen sicil-i nüfusuna Erzurumlu olduğunu kaydettirdiğini ve sümme't-tedarik olduğu bilbadeha anlaşıl-maktadır. Ferid hükümeti zamanında merkum zaten gayrimeşru istifadesini Türk hükümetine muhalefetle itiyad edinmiş olduğundan memleket halkını tefrikaya düşürmek maksadıyla Menemen'de bir Hürriyet ve İtilaf Fırkası şubesi tesis edip belediye intihabatını ortaya sürmüş ve bazı entrikalarla belediye riyasetini de elde etmiş ise de ah-laksızlığı dolayısıyla emval-i belediyeyi keyif ve hevese tutarak suistimal eylediğinden merkez-i vilayete gönderilen tahkik memurlarının tahkikatı neticesinde vilayetin em-riyle azledilmiştir.

Bu sırada Yunan işgali vukubulmasıyla merkum hükümet-i Yunaniyenin ameline hadim bir şahsiyet olmasından belediye riyasetine getirilmiştir. İşgal zamanından istirdad- mesut tarihine kadar belediye memurluğunda bulunmuş ve Yunan'ın Venizelos'u Paris'te mecruh olduğu zaman kiliseye giderek beyan-ı taziyetle yapılan ayin-i ruhanide papazlara iştirak etmiş ve Yunan kralı İzmir'e geldiği vakit de Mene-men katliamı amillerinden Rum ileri gelenleri ile birlikte Yunan kralına beyan-ı hoşamedî için İzmir'e giderek Yunan'ın kahramanlığından ve adaletinden bahisle nutuk vermiş ve Yunan'ın muhtariyet idare-i ilanı esnasında dahi ahali-i islamiyenin fuzuli ve-kaletini takınarak Yunan hükümetine suret-i adiyede beyan-ı teşekkürle irâd-ı nutuk etmiş ve bir vesile ihdasiyle yirmi bin lirayı müteceviz para muhtârân vasıtasıyla toplattırıp vermeyenleri darb ve işkence ettirdiği ve merkumun eser-i teşviki olarak memleketin en münevver tabakasından on beş zâtı her gün hükümet-i Yunaniyeye ispat-ı vücut etmek suretiyle nezarete aldırıldığı ve kezâ işgal zamanında Menemen'de emre âmâde ve harekete müheyya bulunduğu ve tefevvühat-ı saireden bahisle mülga Dahiliye nezaretine gönderdiği mektup cürmünden hâlâ İzmir hapisanesinde mevkûf merkumun şeriki Ziya'nın mezkûr mektup mealini tasdikan ziri belediyenin mühür-ü resmisi ve merkum Süleyman'ın imze ve yazısı olduğu halde Zila şerik-i cürmü olan Süleyman'ı terid ettirmek maksadıyla bütün mes'uliyet- kanuniyeyi üzerine almış ve elyevm eyrak-ı müsbite meyanında ve İzmir cinayet mahkemesindeki dosyasında mevcut bulunan mezkûr mektubun tasdik mahallindeki merkum Süleyman'ın imzası bulunduğu anlaşıl-mamak için nâm-ı imza yerinin yırtıldığı ve mühür-ü resminin etrafına da an-kas-din mürekkep ve zamk döküldüğü aynen müşahade edilmiş vukuatın bundan ibaret ol-

